

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE
DE RAAD

ZITTING 2022-2023

18 NOVEMBER 2022

ONTWERP VAN VERORDENING

**houdende de subsidiëring van cultureel-erfgoedorganisaties
en cultureel-erfgoedprojecten**

SAMENVATTEND VERSLAG

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd en Sport
uitgebracht door de heer Mathias VANDEN BORRE

Hebben aan de werkzaamheden deelgenomen:

Vaste leden: mevrouw Lotte Stoops, voorzitter, de heer Mathias Vanden Borre

Plaatsvervanger: mevrouw Els Rochette

Verontschuldigd: mevrouw Carla Dejonghe, mevrouw Hilde Sabbe, mevrouw Khadija Zamouri

Zie: **Stuk 815** (2022-2023) – Nr.1: Ontwerp van verordening

Dames en heren,

De Commissie voor Cultuur, Jeugd en Sport besprak tijdens haar vergadering van 18 november 2022 het Ontwerp van verordening houdende de subsidiëring van cultureel-erfgoedorganisaties en cultureel-erfgoedprojecten– Stuk 815 (2020-2021) - Nr.1.

De heer Mathias Vanden Borre wordt aangeduid als verslaggever.

Mevrouw Els Rochette vervangt commissielid Hilde Sabbe bij de stemming.

1. Toelichting bij het Ontwerp van verordening houdende de subsidiëring van cultureel-erfgoedorganisaties en cultureel-erfgoedprojecten door collegelid Pascal Smet

Collegelid Pascal Smet geeft een korte toelichting bij het voorliggende ontwerp van verordening. De huidige verordening dateert van 1997 en is nu 25 jaar oud. Ondertussen is er heel wat gewijzigd wat het erfgoedbeleid betreft. Er is een nieuw begrippenkader, er zijn nieuwe concepten zoals erfgoedgemeenschappen en immaterieel erfgoed die gemeengoed zijn geworden. In 1997 was er op Vlaams niveau nog geen geïntegreerd erfgoedbeleid.

Er zijn ook wat nieuwe spelers gekomen en wijzigde de rol van de VGC. Een nieuw tijdperk betekent een nieuwe verordening. Het uitvoeringsbesluit zal eveneens aangepast worden aan de hedendaagse context.

Er wordt gemoderniseerd en de Brusselaar wordt daarin centraal gesteld. Grote wijzigingen gaan er niet gebeuren want eigenlijk werkt de huidige verordening nog goed.

De rode lijn in de verordening is de Brusselaar centraal stellen. Het gaat niet enkel over de grote instituties of erfgoed specialisten die bepalen wat erfgoed is. Erfgoed is voor en van iedereen. Brusselaars delen de toekomst en de toekomst is Brussel.

De moeilijkheid in Brussel is dat er geen gedeeld verleden is en dat er naar een gedeelde toekomst moet worden gegaan. Er kan wel uit verschillende verledens worden geput en dat is wat er in een superdiverse en meertalige stad moet worden gedaan.

Het collegelid wil de verordening verbreden en openstellen waarmee de Brusselaars zelf aan de slag kunnen gaan om erfgoed te democratiseren, open te trekken en in alle vormen bij mensen te brengen, want hij is ervan overtuigd dat erfgoed essentieel is voor de identiteit, de fierheid en het gemeenschapsgevoel. Dit wordt gedaan door het moderniseren van de regelgeving. Dit wordt dan weer gedaan door de definities hedendaags te maken. Vroeger werd er gesproken over manifestaties, nu wordt er gesproken over culturele erfgoedinitiatieven.

Vroeger was er geen geïntegreerd erfgoedbeleid waardoor in de huidige verordening er enkel nog bouwkundig of archeologisch erfgoed staat. Dit wordt geschrapt en wordt verengd in de verordening tot de eigen VGC-bevoegdheden rond cultureel erfgoed, zoals het Vlaams erfgoeddecreet beperkt is tot roerend en immaterieel erfgoed. Zo schakelt de VGC gelijk met Vlaanderen en houdt de VGC rekening met de bevoegdheidsverdeling. Gemeenschapsmaterie is het roerend en immaterieel erfgoed, onroerend erfgoed is een Gewestmaterie.

Brussel heeft een laboratoriumrol en daarom wil de VGC via het uitvoeringsbesluit inspelen op actuele thema's en thematische projectoproepen lanceren.

Het collegelid zegt dat er misschien minder focus wordt gelegd op erfgoed, wat zeker belangrijk is, maar hij wil sensibiliseren rond bepaalde thema's, zoals in het verleden werd gedaan rond ambachten, slaggers enz. Ze hebben zeker een belangrijke rol gespeeld in Brussel en zijn een belangrijk onderdeel van de Brusselse geschiedenis.

De laboratoriumrol moet ook worden versterkt door experimentele erfgoedpraktijken op te zetten of voorbeeldfuncties te ondersteunen en alles wat betrekking heeft op grootstedelijke omgeving integreren als voedingsbodem van een goede erfgoedwerking.

De Brusselaar staat centraal. Dit wil zeggen het schrappen van de vereiste 'aan een wetenschappelijk onderbouwd niveau' en het wordt opengesteld voor iedereen. Ook niet-wetenschappers kunnen een heel goed erfgoedproject opstarten. Dit betekent dat ook natuurlijke personen een project kunnen indienen, weliswaar zonder winstgevend doel.

Er wordt een definitie over erfgoedgemeenschappen opgenomen. Dit betekent gemeenschappen die bestaan uit erfgoedvrijwilligers. Dit kan leiden tot een participatieve en community-gerichte aanpak.

Twee indiendata per jaar geeft niet altijd ruimte voor kleine en spontane projecten van de erfgoedvrijwilligers uit de erfgoedgemeenschappen. Vandaar dat voor hen een doorlopende indiendatum voor kleine projecten tot 3.000 euro is. Voorbeelden hiervan zijn: de Meyboomplanting, Alles es Just (festival rond Schaarbeekse volksheld Pogge uit de 19e eeuw), het Witloof-Festival (festival rond Haren als bakermat voor het Witloof), Avila Film (Brussels filmisch erfgoed ontsluiten en promoten, met werk van cineasten als Chantal Akerman, Jan Decorte, etc).

Er zijn ook projecten met andere gemeenschappen zoals bv. Izran Revisited (een vorm van poëzie in het Amazigh, begeleid door muziek en beoefend door vrouwen; ontstaanscontext in kaart gebracht met Citizenne en De Vaartkapoen), Chaabi Habibi (populaire liederen overgeleverd in de Marokkaanse diaspora, vooral door vrouwen), Black History Archive.

Brussel is een zeer diverse stad en in een stad als Brussel, waar 60-70% van de mensen zelf of hun familie, in het buitenland geboren zijn, is het belangrijk ook het erfgoed van deze mensen mee te nemen en ervan te leren. Al het erfgoed maakt een gezamenlijke identiteit en toekomstbeeld.

De organisaties die rond erfgoed werken worden op jaarbasis structureel ondersteund. Het collegelid denkt hierbij aan AMVB, Epitaaf, de Brusselse Museumraad, Be Brussel, enz.

Er komt nog een uitvoeringsbesluit, dat vandaag niet ter discussie staat, maar het wordt wel al meegeven. In dit uitvoeringsbesluit komt de regeling van de subsidiëring van cultureel-erfgoedorganisaties, er worden enkele criteria opgezet over bv. de netwerkrol, de kennis en de expertise, de wijze waarop aan de slag wordt gegaan, enz. Er is ook de subsidiëring van erfgoedprojecten. Hier gelden de klassieke voorwaarden, met dat verschil dat er voor projecten kleiner dan 3.000 euro geen indiendatum meer is.

Het uitvoeringsbesluit voorziet ook thematische projectoproepen.

Met betrekking tot de relatie tot de Vlaamse overheid laat het collegelid weten dat de VGC een cultureel-erfgoedconvenant heeft afgesloten voor de periode 2021-2025.

De Vlaamse Gemeenschap werd ingelicht dat er wordt gewerkt met een nieuwe verordening. Strikt gezien moet dit niet worden afgetoetst met de Vlaamse overheid, maar ze werden uiteraard ingelicht.

Het cultureel erfgoedconvenant gaat over de werking van de culturele erfgoedcel, haar dienstverlenende rol op regionaal niveau.

Wat de VGC financiert, staat los van wat uit Vlaanderen komt. Wel werd de timing afgestemd en werden dezelfde definities gebruikt. Zo is er op dit vlak een coherentie.

De spreker wil nog meegeven, los van de convenant, dat er ook met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt samengewerkt. Tussen de administraties worden ook informatiemomenten georganiseerd. Daar zijn mooie dingen uitgekomen bv. 100 jaar tuinwijken.

Ten slotte wil het collegelid nog een ding aanstippen. In de verordening wordt gepreciseerd dat in alle communicatie het Nederlands gebruikt moet worden en andere talen functioneel gebruikt kunnen worden. Het is evident dat de initiatieven verband moeten houden met het Brusselse grondgebied, dus enkel iets in Brussel organiseren betekent niet dat het een erfgoedproject is. Er is een band met de Brusselaars nodig.

2. Bespreking

Commissielid Mathias Vanden Borre (N-VA) dankt het collegelid voor zijn toelichting.

De basis is dat de erfgoedwerking van de Vlaamse Gemeenschap erop gericht is om mensen in contact te brengen met hun gedeeld verleden. Dat werkt gemeenschapsversterkend en het is voor de spreker zijn partij essentieel dat dit bijdraagt aan de ontwikkeling van een gedeelde (Vlaamse) identiteit. De spreker wil het Vlaamse onderstrepen. Dat moet zeker een plaats, rol en functie krijgen in het erfgoed, de erfgoedbeleving en het cultureel erfgoed, ook in Brussel.

De uitspraak van het collegelid: “we hebben geen gedeeld verleden in deze stad”, vindt het commissielid jammer. Met de uitspraak dat er geen cultureel erfgoed en geen verleden is in Brussel, kan hij niet akkoord gaan. Deze stad heeft een enorme rijke geschiedenis waarin de Vlaamse Gemeenschap of Vlaams-Brabantse Gemeenschap, om historisch correcter te zijn, een zwaartepunt was. Dat is een voldoende basis, kansen om verder op te bouwen of verder uit te dragen, om er net voor te zorgen dat er verder op het gedeelde, historische verleden gebouwd kan worden om zo de Vlaamse en ook Brusselse identiteit verder uit te dragen.

Het is jammer dat het uitgangspunt is dat er geen gedeeld verleden zou zijn en dat dit nu moet worden vormgegeven. Dit is een constructivistische visie op de realiteit en hiermee veegt het collegelid de historische bagage die iedereen heeft van tafel.

Er is een ideologisch verschil tussen de partij van het collegelid en de partij van het commissielid. Vanuit het conservatisme kijkt N-VA naar de geschiedenis, naar wat mensen verbindt, en wat er doorheen de eeuwen werd geleerd waarop nu verder kan worden gebouwd.

Er mag hiermee geen tabula rasa worden gemaakt. Dat is toch een essentieel verschil tussen socialisme en het conservatisme.

Vaak is er sprake van identiteitsvorming op bovenlokaal niveau. Dit is merkbaar in veel provincies, steden of zelfs op lokaal niveau in bv. De Westhoek, de Voorkempen, Mechelen en Brussel. Deze steden werken aan een bovenlokale identiteit.

De spreker en zijn partij zijn van mening dat deze bovenlokale identiteiten naadloos kunnen worden ingepast in een Vlaamse identiteit. Dit hoeft zeker niet problematisch te zijn. Brussel heeft wel extra uitdagingen door de tweetaligheid en de diversiteit. Er zijn enorm veel gedeelde, verschillende achtergronden, veel verschillende erfgoedvisies. Toch vindt de spreker dat er genoeg basissen bestaan om die Vlaamse identiteit verder uit te dragen. Dat is ook de essentiële rol van de VGC. Er kan toch worden verwacht dat die Vlaamse identiteit wordt gepromoot en het Nederlands wordt gepromoot. Wat de spreker opvalt bij de Erfgoedcel Brussel is dat vooral de bovenlokale werking wordt gehanteerd en projecten worden gesteund die eerder die specifieke Brusselse identiteit uitdragen en niet zozeer de nadruk leggen op het Vlaamse aspect en het Nederlands. De spreker vindt het essentieel dat de VGC daar duidelijk wel voor kiest. De subsidies die worden verstrekt en de visie die wordt uitgedragen moeten zeker aansluiten bij de Vlaamse Gemeenschap, de Vlaamse identiteit, het Nederlands. Er kunnen hier specifieke Brusselse accenten bij worden gelegd. Het commissielid heeft de indruk dat er andere stappen worden gezet, meer in de en richting van de Brusselse identiteit, die helaas niet altijd aansluit bij de Vlaamse identiteit. Daar knelt het schoentje toch.

Wat de erfgoedsubsidies betreft, ziet het commissielid dat organisaties in 2020 130.000 euro en in 2021 180.000 euro krijgen. Dat is een aanzienlijke stijging, vooral het Archief en Museum voor het Vlaams leven in Brussel en de Brusselse Museumraad lijken de grootste slokop. Hoe werden zij in het verleden veel gefinancierd door de VGC? Is in het verleden steeds het geval geweest dat er werd gewerkt met een verordening? (*Het collegelid knikt bevestigend.*)

Het collegelid zegt ook dat er is afgestemd met Vlaanderen. Maar in het Vlaamse beleid is er ook een wijziging geweest. Er is een nieuwe strategische visienota. De voormalige Vlaamse minister van Cultuur, de heer Sven Gatz, had een andere visienota. Er zijn dus al verschuivingen geweest. Ligt de verordening in lijn van de nieuwe strategische visienota of is deze gebaseerd op vorige visienota? Kan dit misschien worden verduidelijkt?

Verder heeft het commissielid nog wat specifieke vragen over een aantal organisaties die worden opgelijst bv. Avilafilms, Sputnik Media, Lasso vzw. Wat is hun specifieke rol is bij deze erfgoedverordening? Welke taken vervullen zij?

Commissielid Els Rochette (one.brussels-Vooruit) is verheugd met deze tekst. Hij toont aan wat erfgoed betekent voor deze stad. Het gaat over de geschiedenis van de stad en de mensen die er wonen: zestig tot vijfenzestig procent van de mensen zijn niet in Vlaanderen Brussel geboren, maar brengen wel hun eigen erfgoed mee.

Commissielid Mathias Vanden Borre (N-VA) onderbreekt om te verduidelijken dat niemand rond de tafel in Brussel geboren is, maar dat er wel een gedeelde identiteit is.

Mevrouw Els Rochette (one.brussels-Vooruit) juicht toe dat de verordening afgestemd is op Vlaanderen: dezelfde terminologie en timing wordt gebruikt. Het belangrijkste is dat de Brusselaar centraal staat. Dat betekent niet dat het Brussels en Vlaams erfgoed geen plaats

krijgt, maar er is ook aandacht voor andere culturen en gewoonten. Ze verwijst in dat verband naar ambachten die enkele jaren geleden centraal stonden. Dat is verrijkend voor iedereen. Het blijkt dat verschillende ambachten uit de wereld elkaar tegemoetkomen en dat er op die manier een identiteit en erfgoed gecreëerd wordt door mensen afkomstig uit diverse hoeken van de wereld.

Het is een stap vooruit dat er een doorlopende indiening mogelijk is voor projecten. Dat maakt het eenvoudiger voor kleinere verenigingen die met vrijwilligers werken en slechts één of twee keer per jaar een initiatief plannen. Daarnaast vindt ze het belangrijk dat het Nederlands dient te worden gebruikt en dat er ruimte is voor andere talen. Het is een manier om anderen te verbinden met het Nederlands en om Nederlandstaligen open te stellen voor andere talen. De tekst is een grote stap vooruit voor onze stad en het cultureel erfgoed.

Mevrouw Lotte Stoops (Groen) dankt het collegelid voor zijn presentatie. De ontwerpverordening is een update van het subsidiekader voor cultureel erfgoed. Haar partij wil het Brussels verleden delen, maar dat betekent niet dat we al een gedeeld verleden hebben. Voor haar is Brussel een verwelkomende stad, die mensen zich Brusselaar laat voelen. De meervoudige identiteit van iedereen biedt veel opportuniteiten. We mogen ons niet beperken tot de zogenaamde Vlaamse identiteit. Zij verwijst naar Vlaams minister Zuhair Demir die *ballekes in tomatensaus* in de Vlaamse canon wilde zetten. Dat zou eerder Brussels kunnen zijn. Elke cultuur heeft wel een vorm van *ballekes in tomatensaus*. De Zweedse zijn de bekendste.

Historisch heeft een stad als Antwerpen nauwelijks bij Vlaanderen gehoord, maar Rijsel maakt dan weer wel deel uit van het historische Vlaanderen.

De spreker vindt het een meerwaarde dat het begrip erfgoedgemeenschap wordt geïntroduceerd. Dit maakt het mogelijk dat niet alleen grote instellingen bepalen wat erfgoed is, maar dat erfgoed van en voor iedereen is. Tevens is het zeer positief dat er vertrokken wordt vanuit participatie en co-creatie, wat de betekenis van erfgoed verbreedt voor het grote publiek. Door de Brusselaar te betrekken wordt gesensibiliseerd voor cultuur en erfgoed. De permanente mogelijkheid om projecten in te dienen werkt drempelverlagend voor kleine erfgoedgemeenschappen of verenigingen om middelen aan te vragen. Daarnaast blijft het mogelijk institutionele erfgoedgemeenschappen om voor meerdere jaren subsidies te krijgen via convenanten.

De coherentie met Vlaanderen maakt het voor de betrokkenen eveneens eenvoudiger om met dit regelgevend kader aan de slag te gaan. Tot slot vindt ze het belangrijk dat de VGC erfgoed blijft ondersteunen met dit vernieuwde kader.

Collegelid Pascal Smet repliceert dat Brussel een stad van minderheden is. Ook de Franstaligen zijn een minderheid. Alle minderheden hebben wellicht kleinere gedeelde verledens. Maar het is niet correct te beweren dat de grote gemeenschap die in deze stad woont een gedeeld verleden zou hebben, zoals dat wel het geval is in homogener steden. Dat bedoelt hij met “geen gemeenschappelijk verleden”. Dat is geen probleem.

Elke Brusselaar heeft wel iets gemeen: Brussel. Het is de bedoeling om die verschillende verledens te verbinden met elkaar en te leren dat we meer gemeenschappelijk hebben dan we denken.

Hij blijft ook kijken naar Vlaanderen en erkent dat erfgoed. Met deze tekst wil de VGC meer doen en een open gemeenschap zijn. Het is geen tabula rasa. Geschiedenis is altijd een reconstructie en interpretatie van de feiten. Het is de grote uitdaging om de geschiedenis op een juiste manier te vatten. Dat is iets wat vandaag niet altijd meer gebeurt en dat is gevaarlijk. Het is niet zo dat het verleden moet gewist worden. Het is de bedoeling om het verleden te valoriseren en inclusief te maken. Dat is volgens de spreker het verschil met conservatisme, dat de zaken exclusief wil maken.

De VGC subsidieert vandaag organisaties op een eerder ad hoc manier. Met deze verordening wordt een basis gecreëerd. Met Vlaanderen is er een goede relatie. Vlaanderen gebruikt sommige Brusselse initiatieven zelfs als voorbeeld. Het collegelid heeft geen weet dat de VGC zou afwijken van de Vlaamse strategie. Accenten zullen waarschijnlijk een beetje anders zijn, omdat dat de realiteit in Brussel anders is.

Tot slot legt hij uit dat Avila tot doel heeft het Brussels filmerfgoed te ontsluiten en te promoten.

Commissielid Mathias Vanden Borre dankt het collegelid voor de bijkomende uitleg.

Het is een filosofisch debat over ideologie, waarin duidelijk is dat hij en het collegelid verschillende uitgangspunten hebben. Hij is het niet fundamenteel oneens met heel veel zaken die het collegelid zegt. Er zijn veel raakpunten. De spreker ontkent evenwel dat zijn partij het conservatisme en het nationalisme zou willen exclusief maken. Zijn partij wil net de Vlaamse culturele identiteit openstellen voor anderen. Dat is essentieel om deze samenleving gedeeld maken. Dat is in Brussel nog steeds veel te weinig het geval.

Het valt hem op dat de gedeelde identiteit te weinig leeft in Brussel. Het is een van de zwaktes is van onze stad. Er is te weinig fierheid en respect is tussen Brusselaars van heel diverse afkomst onderling. Cultureel erfgoed kan een rol spelen door de gedeelde toekomst beter vorm te geven, door te weten vanwaar je komt. Het is niet omdat iemand ergens anders geboren is dat hij nooit deel zal uitmaken van de gedeelde toekomst. Het is net doordat mensen die ergens anders geboren zijn, of de ouders hebben die ergens anders geboren zijn, betrokken zijn bij Brussel dat dit altijd al een historische stad is geweest. Het Nederlands heeft eeuwenlang een centrale de positie bekleedt in het centrum van een wereldrijk, zoals ten tijde van Keizer Karel. Brussel heeft en enorm rijke geschiedenis waar mensen fier op kunnen zijn. Zij kunnen hier komen wonen en deel uitmaken van die stad met een gelaagde identiteit. Dat is de visie over erfgoed van de spreker en zijn partij.

Het collegelid nuanceert voldoende om raakvlakken te vinden. Maar het commissielid had de verordening wel anders geschreven en andere accenten gelegd, zoals het Vlaamse karakter en identiteit.

3. Artikelsgewijze stemming

De artikelen 1 tot en met 3 worden aangenomen met 3 stemmen voor.

Artikel 4 wordt aangenomen met 2 stemmen voor, bij 1 onthouding.

Commissielid Mathias Vanden Borre verklaart dat hij zich dit artikel onthoudt omdat er

onvoldoende aandacht is voor het Vlaamse karakter en identiteit.

De artikelen 5 tot en met 9 worden aangenomen met 3 stemmen voor.

4. Stemming over het geheel

Het Ontwerp van verordening houdende de subsidiëring van cultureel-erfgoedorganisaties en cultureel-erfgoedprojecten wordt in zijn geheel ter stemming voorgelegd en wordt aangenomen met 2 stemmen voor, bij 1 onthouding.

De verslaggever,
Mathias VANDEN BORRE

De voorzitter,
Lotte STOOPS